

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

17. listopada 2018.*ⁱ

„Zahtjev za prethodnu odluku – Hitni prethodni postupak – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Uredba (EZ) br. 2201/2003 – Članak 8. stavak 1. – Nadležnost u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću – Pojam ‚uobičajeno boravište djeteta‘ – Uvjet fizičke prisutnosti – Zadržavanje majke i djeteta u trećoj zemlji protivno volji majke – Povreda temeljnih prava majke i djeteta”

U predmetu C-393/18 PPU,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio High Court of Justice (England and Wales), Family Division (Visoki sud, Engleska i Wales, Obiteljski odjel, Ujedinjena Kraljevina), odlukom od 6. lipnja 2018., koju je Sud zaprimio 14. lipnja 2018., u postupku

UD

protiv

XB,

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: R. Silva de Lapuerta, potpredsjednica, u svojstvu predsjednice prvog vijeća, J.-C. Bonichot, E. Regan (izvjestitelj), C. G. Fernlund, i S. Rodin, suci,

nezavisni odvjetnik: H. Saugmandsgaard Øe,

tajnik: M. Ferreira, glavna administratorica,

uzimajući u obzir zahtjev suda koji je uputio prethodna pitanja od 6. lipnja 2018., koji je Sud zaprimio 14. lipnja 2018., da se sukladno članku 107. Poslovnika Suda o zahtjevu za prethodnu odluku odluči u hitnom postupku,

uzimajući u obzir odluku prvog vijeća od 5. srpnja 2018. da se prihvati navedeni zahtjev,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 7. rujna 2018.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za UD, C. Hames, QC, B. Jubb, *barrister*, te J. Patel i M. Hussain, *solicitors*,
- za XB, T. Gupta, QC, i J. Renton, *barrister*, te J. Stebbing, *solicitor*,

* Jezik postupka: engleski

- za vladu Ujedinjene Kraljevine, S. Brandon, u svojstvu agenta, uz asistenciju M. Grationa, *barristera*,
- za češku vladu, M. Smolek i A. Kasalická, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, M. Wilderspin, u svojstvu agenta,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 20. rujna 2018.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 8. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1347/2000 (SL 2003., L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133. i ispravak SL 2014., L 46, str. 22.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između UD-e, majke djeteta rođenog u Bangladešu 2. veljače 2017. (u daljnjem tekstu: dijete) i XB-a, oca tog djeteta, u vezi sa zahtjevima koje je UD podnijela i kojima traži izdavanje, s jedne strane, naloga da se navedeno dijete stavi pod skrbništvo suda koji je uputio zahtjev, i, s druge strane, naloga da se ona s djetetom vrati u Ujedinjenu Kraljevinu radi njihova sudjelovanja u postupku pred sudom koji je uputio zahtjev.

Pravni okvir

- 3 Uvodne izjave 1. i 12. Uredbe br. 2201/2003 glase:
 - „(1) Europska [Unija] postavila si je za cilj uspostavu područja slobode, sigurnosti i pravde u kojemu je osigurano slobodno kretanje osoba. U tu svrhu, [Unija] donosi, između ostaloga, mjere u području pravosudne suradnje u građanskim stvarima koje su potrebne za ispravno djelovanje unutarnjega tržišta.
 - [...]
 - (12) Nadležnost u predmetima povezanim s roditeljskom odgovornošću, utvrđena ovom Uredbom, temelji se u svjetlu zaštite interesa djeteta, posebno na kriteriju blizine. To znači da bi u prvome redu trebala biti nadležna država članica u kojoj dijete ima uobičajeno boravište, osim u određenim slučajevima mijenjanja djetetova boravišta ili u skladu sa sporazumom između nositelja roditeljske odgovornosti.”
- 4 U članku 1. te uredbe, naslovljenom „Područje primjene”, navedene su građanske stvari u kojima se ta uredba primjenjuje i one u kojima se ona ne primjenjuje.
- 5 Članak 2. navedene uredbe, naslovljen „Definicije”, glasi kako slijedi:

„U svrhe ove Uredbe:

[...]

4. izraz ‚sudska odluka‘ označava razvod, zakonsku rastavu ili poništaj braka te presudu koja se odnosi na roditeljsku odgovornost, koju izriče sud države članice, bez obzira na to kako se naziva takva sudska odluka, uključujući i rješenje, nalog ili odluku;

[...]”

6 Poglavlje II. iste uredbe, naslovljeno „Nadležnost”, sadržava u odjeljku 2., naslovljenom „Roditeljska odgovornost”, članak 8. koji je sam naslovljen „Opća nadležnost” i koji u svojem stavku 1. predviđa:

„Sudovi države članice nadležni su u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću prema djetetu koje ima uobičajeno boravište u državi članici u trenutku pokretanja postupka.”

7 U skladu s člankom 9. Uredbe br. 2201/2003, naslovljenim „Ustaljivanje nadležnosti prema djetetovom prethodnom uobičajenom boravištu”:

„1. Ako se dijete zakonito preseli iz jedne u drugu državu članicu i tamo dobije novo uobičajeno boravište, sudovi države članice djetetova prethodnog uobičajenog boravišta, iznimno od primjene članka 8., zadržavaju nadležnost i tijekom tromjesečnog razdoblja od preseljenja, u svrhe izmjene sudske odluke o pravu na kontakt donesene u toj državi članici prije djetetova preseljenja, ako nositelj prava na kontakt s djetetom, na temelju sudske odluke o pravu na kontakt, i dalje ima svoje uobičajeno boravište u državi članici prethodnog djetetova uobičajenog boravišta.

[...]”.

8 Članak 10. te uredbe, naslovljen „Nadležnost u slučajevima otmice djeteta”, određuje:

„U slučaju nezakonitog odvođenja ili zadržavanja djeteta, sudovi države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije nezakonitog odvođenja ili zadržavanja, zadržavaju svoju nadležnost sve dok dijete ne dobije uobičajeno boravište u drugoj državi članici [...]”

9 Članak 12. navedene uredbe određuje uvjete pod kojima je moguća prorogacija nadležnosti na temelju navedene uredbe.

10 Članak 13. iste uredbe, naslovljen „Nadležnost na temelju nazočnosti djeteta”, u svojem stavku 1. predviđa:

„Ako se ne može utvrditi djetetovo uobičajeno boravište, a nadležnost se ne može utvrditi na temelju članka 12., nadležni su sudovi države članice u kojoj se nalazi dijete.”

11 Članak 14. Uredbe br. 2201/2003, naslovljen „Supsidijarna nadležnost”, glasi kako slijedi:

„Ako nijedan sud države članice nije nadležan u skladu s člancima 8. do 13., nadležnost se u svakoj državi članici utvrđuje prema zakonima te države članice.”

12 Članak 15. te uredbe, naslovljen „Prijenos nadležnosti na sud koji je primjereniji za rješavanje”, u svojem stavku 1. određuje:

„Iznimno, sudovi države članice koji imaju stvarnu nadležnost mogu, ako smatraju da bi sud druge države članice, s kojom je dijete posebno povezano, mogao bolje rješavati predmet, ili neki posebni dio predmeta, i ako je to u interesu djeteta:

(a) zastati s rješavanjem predmeta ili dijela predmeta i pozvati stranke da podnesu zahtjev sudu te države članice u skladu sa stavkom 4.; ili

(b) zahtijevati od suda druge države članice da se proglasi nadležnim u skladu sa stavkom 5.”

13 Članak 21. te uredbe, naslovljen „Priznavanje sudske odluke”, u svojem stavku 1. predviđa:

„Sudska odluka donesena u državi članici priznaje se u drugim državama članicama bez potrebe bilo kakvog posebnog postupka.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

14 Tužiteljica u glavnom postupku, majka djeteta (u daljnjem tekstu: majka), bangladeška je državljanka koja je 2013. sklopila brak u Bangladešu s tuženikom u glavnom postupku, britanskim državljaninom koji je otac djeteta (u daljnjem tekstu: otac).

15 U lipnju ili srpnju 2016. majka se nastanila u Ujedinjenoj Kraljevini kako bi tamo živjela s ocem. United Kingdom Home Office (Ministarstvo unutarnjih poslova Ujedinjene Kraljevine) izdao joj je vizu za inozemnog bračnog druga koja vrijedi od 1. srpnja 2016. do 1. travnja 2019.

16 U prosincu 2016. otac i majka otputovali su u Bangladeš. Majka je tada bila u poodmakloj trudnoći. Dijete je rođeno u Bangladešu 2. veljače 2017. Ono je od tada ostalo tamo i nije stoga nikada boravilo u Ujedinjenoj Kraljevini.

17 U siječnju 2018. otac se bez majke vratio u Ujedinjenu Kraljevinu.

18 Majka je 20. ožujka 2018. podnijela tužbu sudu koji je uputio zahtjev kako bi se dijete stavilo pod skrbništvo tog suda i naložio njezin povratak i povratak djeteta u Ujedinjenu Kraljevinu radi sudjelovanja u postupku pred navedenim sudom. Majka tvrdi da je taj sud nadležan za rješavanje spora u glavnom postupku. Glede toga majka ističe, među ostalim, da je na dan na koji je pokrenula postupak pred sudom koji je uputio zahtjev, dijete imalo uobičajeno boravište u Ujedinjenoj Kraljevini. Otac pak osporava nadležnost navedenog suda za donošenje bilo kakve odluke u odnosu na dijete.

19 Sud koji je uputio zahtjev ističe da u okviru glavnog postupka nije utvrdio nikakve činjenice jer smatra nužnim najprije odlučiti o svojoj nadležnosti za donošenje odluke u vezi s djetetom. Glede tog pitanja, navedeni je sud mišljenja da prvo mora odlučiti ima li dijete svoje uobičajeno boravište u Ujedinjenoj Kraljevini, u smislu članka 8. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003. Tek će nakon toga i po potrebi taj isti sud provjeriti postoji li druga osnova za njegovu nadležnost radi ispitivanja spora u glavnom postupku.

20 Sud koji je uputio zahtjev smatra da se u okviru glavnog postupka tumačenjem pojma „uobičajeno boravište”, sadržanog u članku 8. stavku 1. Uredbe br. 2201/2003, postavljaju pitanja koja Sud još nije ispitao, a osobito pitanje je li fizička prisutnost sastavni element tog pojma. Osim toga, prisila koju je otac navodno izvršio nad majkom imala je za posljedicu to da je ona rodila u trećoj zemlji. Ponašanje oca u tom pogledu najvjerojatnije bi dovelo do povrede prava majke ili djeteta. U okviru stajališta koje majka zastupa ističe se, dakle, podredno pitanje utjecaja koji na navedeni pojam imaju okolnosti u kojima je dijete rođeno u trećoj državi, a osobito okolnost da je otac nezakonito prisilno zadržao majku u toj državi, iako nositelji roditeljske odgovornosti nemaju nikakvu zajedničku namjeru boraviti u navedenoj državi.

21 U tim je okolnostima High Court of Justice (England and Wales), Family Division (Visoki Sud, Engleska i Wales, Obiteljski odjel, Ujedinjena Kraljevina) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Je li fizička prisutnost djeteta u državi bitni element uobičajenog boravišta u smislu članka 8. Uredbe br. 2201/2003?

2. U situaciji u kojoj su oba roditelja nositelji roditeljske odgovornosti, utječe li na odgovor na prvo pitanje činjenica da je majka prijevarom dovedena u drugu državu i ondje nezakonito zadržana prisilom ili drugom nezakonitom radnjom oca u toj državi, zbog čega je bila prisiljena roditi dijete u toj državi, ako su možda povrijeđena majčina ili djetetova [prava] u skladu s člancima 3. i 5. [Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisane u Rimu 4. studenoga 1950.] ili na neki drugi način?”

Hitni postupak

- 22 Sud koji je uputio zahtjev zatražio je da se o ovom zahtjevu za prethodnu odluku odluči u hitnom prethodnom postupku predviđenom člankom 107. Poslovnika Suda.
- 23 U prilog svojem zahtjevu taj je sud istaknuo da se glavni postupak odnosi na vrlo malo djeteta koje je na dan odluke kojom se upućuje prethodno pitanje bilo staro jednu godinu i dva mjeseca, te da svaki zastoj u odvijanju tog postupka šteti interesu tog djeteta.
- 24 Sud koji je uputio zahtjev naveo je, osim toga, da prema navodima majke, koje otac osporava, otac majku trenutačno nezakonito prisilno zadržava u jednom selu u Bangladešu, bez pristupa plinu, struji, pitkoj vodi i bez ikakvih prihoda, i to u zajednici koja je stigmatizira zbog njezina razvoda od oca. Taj sud navodi da ako se utvrdi njegova nadležnost a otac je povrijedio prava majke i djeteta, sud mora postupati što je brže moguće, po potrebi donošenjem mjera nužnih da se osigura zaštita interesa djeteta.
- 25 U tom pogledu valja, kao prvo, utvrditi da se ovaj zahtjev za prethodnu odluku odnosi na tumačenje Uredbe br. 2201/2003, donesene osobito na temelju članka 61. točke (c) UEZ-a, sada članka 67. UFEU-a, koji se nalazi unutar Glave V. trećeg dijela UFEU-a, koja se odnosi na područje slobode, sigurnosti i pravde, slijedom čega ovaj zahtjev ulazi u područje primjene hitnog prethodnog postupka predviđenog člankom 107. Poslovnika (presude od 9. listopada 2014., C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, t. 34., od 9. siječnja 2015., RG, C-498/14 PPU, EU:C:2015:3, t. 36., i od 19. studenoga 2015., P, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, t. 31.).
- 26 Kao drugo, glede kriterija u vezi s hitnošću, iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da bi trenutačna dobrobit djeteta bila u velikoj mjeri ugrožena u slučaju da se dokaže prisila koju je otac izvršavao nad majkom. U takvom bi slučaju svaki zastoj u donošenju sudskih odluka u odnosu na dijete produljio trenutačnu situaciju i predstavljao tako opasnost da se ozbiljno, čak i nepopravljivo, naštetiti razvoju tog djeteta. U slučaju mogućeg povratka u Ujedinjenu Kraljevinu, takav bi zastoj također mogao biti štetan za integraciju djeteta u njegovo novo obiteljsko i društveno okruženje.
- 27 Osim toga, glavni postupak tiče se djeteta čiji je razvoj posebno osjetljiv zbog njegove vrlo mlade dobi.
- 28 Uzimajući u obzir prethodno navedeno, prvo vijeće Suda odlučilo je 5. srpnja 2018., na prijedlog suca izvjestitelja i nakon saslušanja nezavisnog odvjetnika, prihvatiti zahtjev suda koji je uputio prethodna pitanja da se o njima odluči u hitnom prethodnom postupku.

Prethodna pitanja

Nadležnost Suda

- 29 Iako vlada Ujedinjene Kraljevine formalno ističe nedopuštenost ovog zahtjeva za prethodnu odluku, iz njezinih očitovanja proizlazi da ta vlada u stvari osporava nadležnost Suda za davanje odgovora na postavljena pitanja, jer se ovaj predmet tiče mogućeg sukoba nadležnosti između države članice, u ovom slučaju Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske, i treće države, to jest Narodne Republike Bangladeša.
- 30 Konkretno, ta vlada ističe da se Uredba br. 2201/2003, s obzirom na članak 61. točku (c) i članak 67. stavak 1. UEZ-a, na temelju kojih je ta uredba donesena, primjenjuje samo na prekogranične situacije unutar Unije. U prekograničnim situacijama koje uključuju državu članicu i treću državu, poput situacije o kojoj je riječ u glavnom postupku, primjenjuje se nacionalno pravo.
- 31 Glede toga, što se, kao prvo, tiče teksta relevantnih odredaba Uredbe br. 2201/2003, valja primijetiti da članak 1. te uredbe, kojim je definirano njezino područje primjene, određuje građanske stvari u kojima se navedena uredba primjenjuje i one u kojima se ona ne primjenjuje, pri čemu ne upućuje ni na kakvo ograničenje teritorijalnog područja primjene navedene uredbe.
- 32 Što se tiče samog članka 8. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003, tom se odredbom predviđa da su sudovi države članice nadležni u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću u odnosu na dijete koje ima uobičajeno boravište u državi članici u trenutku pokretanja postupka. Stoga u tekstu te odredbe nema uporišta za to da primjena općeg pravila o nadležnosti u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, koje je njome utvrđeno, podliježe uvjetu postojanja pravnog odnosa koji uključuje više država članica.
- 33 Kako je to nezavisni odvjetnik primijetio u točkama 23. i 25. svojeg mišljenja, iz navedenoga slijedi, nasuprot nekim odredbama Uredbe br. 2201/2003 o nadležnosti, poput njezinih članaka 9., 10. i 15., čiji tekst nužno podrazumijeva da njihova primjena ovisi o mogućem sukobu nadležnosti između odnosnih sudova više država članica, da iz teksta članka 8. stavka 1. navedene uredbe ne proizlazi da je ta uredba ograničena na sporove koji se odnose na takve sukobe.
- 34 U tom se pogledu članak 8. stavak 1. Uredbe br. 2201/2003 također razlikuje od pravila u vezi s priznavanjem i izvršenjem koja su predviđena u toj uredbi.
- 35 Konkretno, Sud je već presudio da je očito nenadležan za odgovaranje na prethodna pitanja o priznavanju odluke o razvodu donesene u trećoj državi te je primijetio, među ostalim, da se sukladno članku 2. točki 4. i članku 21. točki 1. Uredbe br. 2201/2003, ta uredba ograničava na priznavanje odluka koje je donio sud države članice (rješenje od 12. svibnja 2016., Sahyouni, C-281/15, EU:C:2016:343, t. 21., 22. i 33.).
- 36 No, za razliku od pravila kojima je uređeno priznavanje i izvršenje sudskih odluka i koja su predviđena Uredbom br. 2201/2003, tom uredbom nije predviđena, kao što to proizlazi osobito iz točaka 32. i 33. ove presude, odredba koja bi izričito ograničavala teritorijalno područje primjene svih pravila o nadležnosti predviđenih navedenom uredbom.
- 37 Kao drugo, što se tiče cilja Uredbe br. 2201/2003, iz njezine uvodne izjave 1. proizlazi da se tom uredbom nastoji doprinijeti cilju koji si je Unija postavila u vidu uspostave područja slobode, sigurnosti i pravde u kojemu je osigurano slobodno kretanje osoba. U tu svrhu, Unija donosi, između ostaloga, mjere u području pravosudne suradnje u građanskim stvarima koje su potrebne za pravilno funkcioniranje unutarnjega tržišta.

- 38 Naime, na temelju članka 61. točke (c) UEZ-a, koji je jedna od pravnih osnova Uredbe br. 2201/2003, i članka 65. UEZ-a, koji su postali članak 67. stavak 3. odnosno članak 81. UFEU-a, Unija donosi mjere u području pravosudne suradnje u građanskim stvarima koje imaju prekogranični učinak i u mjeri u kojoj je to nužno za pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta.
- 39 No, nasuprot onome što vlada Ujedinjene Kraljevine u biti tvrdi, takva razmatranja nemaju za posljedicu to da za pravilo o nadležnosti predviđeno u članku 8. stavku 1. Uredbe br. 2201/2003 treba smatrati da se primjenjuje samo na sporove koji uključuju odnose između sudova država članica.
- 40 Konkretno, ujednačena pravila o nadležnosti sadržana u Uredbi br. 2201/2003 nisu namijenjena samo primjeni na situacije koje su stvarno i dostatno povezane s funkcioniranjem unutarnjeg tržišta, koje prema definiciji uključuje više država članica. Naime, ujednačavanje pravila o nadležnosti, provedeno tom uredbom, zasigurno ima samo po sebi za cilj uklanjanje prepreka funkcioniranju unutarnjeg tržišta koje mogu proizaći iz razlika između nacionalnih zakonodavstava u tom području (po analogiji i glede Konvencije od 27. rujna 1968. o nadležnosti i priznavanju te izvršavanju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (SL 1972., L 299, str. 32.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., sv. 15., str. 3.), kako je izmijenjena uzastopnim konvencijama o pristupanju novih država članica toj konvenciji, vidjeti presudu od 1. ožujka 2005., Owusu, C-281/02, EU:C:2005:120, t. 34.).
- 41 S obzirom na prethodno izneseno, valja zaključiti da se opće pravilo o nadležnosti predviđeno u članku 8. stavku 1. Uredbe br. 2201/2003 može primijeniti na sporove koji uključuju odnose između sudova samo jedne države članice i sudova treće zemlje, a ne samo odnose između sudova iz više država članica.
- 42 Sud je, dakle, nadležan za davanje odgovora na pitanja koja je postavio sud koji je uputio zahtjev.

Meritum

- 43 Svojim pitanjima, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev pita, u biti, treba li članak 8. stavak 1. Uredbe br. 2201/2003 tumačiti na način da je dijete moralo biti fizički prisutno u državi članici kako bi se u smislu te odredbe moglo smatrati da ono ima svoje uobičajeno boravište u toj državi članici. Taj sud također pita imaju li u tom pogledu utjecaja okolnosti poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku, pod pretpostavkom da se dokažu, to jest, s jedne strane, prisila koju je otac izvršavao nad majkom i zbog koje je majka rodila svoje dijete u trećoj državi i tamo boravi s tim djetetom od njegova rođenja, te, s druge strane, povreda temeljnih prava majke ili djeteta.
- 44 Otac i Europska komisija smatraju da se uobičajeno boravište djeteta ne može nalaziti u državi članici u kojoj dijete nikada nije bilo fizički prisutno, dok majka, vlada Ujedinjene Kraljevine i češka vlada drže da okolnosti poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku mogu opravdati to da se za dijete smatra da ima uobičajeno boravište u takvoj državi.
- 45 Valja, prije svega, utvrditi da Uredba br. 2201/2003 ne sadržava nikakvu definiciju pojma „uobičajeno boravište”. Upotreba pridjeva „uobičajeno” upućuje samo na to da boravište mora imati određenu stabilnost ili redovitost (presuda od 22. prosinca 2010., Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, t. 44.).
- 46 Ustaljena je sudska praksa da iz zahtjeva za ujednačenu primjenu prava Unije kao i načela jednakosti proizlazi da pojmovi iz odredbe prava Unije koja ne sadržava nikakvo izričito upućivanje na pravo država članica radi utvrđivanja svojeg smisla i dosega trebaju u cijeloj Uniji imati autonomno i ujednačeno tumačenje, koje treba dati uzimajući u obzir kontekst odredbe i cilj predmetnog propisa (presuda od 22. prosinca 2010., Mercredi, C-497/10, EU:C:2010:829, t. 45. i navedena sudska praksa).

- 47 Pojam „uobičajeno boravište” koristi se u člancima Uredbe br. 2201/2003 koji ne sadržavaju nikakvo izričito upućivanje na pravo država članica. Taj pojam valja, dakle, odrediti s obzirom na kontekst u kojem se nalaze odredbe te uredbe i na njezin cilj (vidjeti u tom smislu presudu od 22. prosinca 2010., *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, t. 46.).
- 48 U tom pogledu iz uvodne izjave 12. Uredbe br. 2201/2003 proizlazi da je potonja donesena s ciljem ostvarivanja zaštite najboljih djetetovih interesa, i da u tu svrhu daje prednost kriteriju blizine. Naime, zakonodavac je smatrao da sud koji je geografski blizu uobičajenog boravišta djeteta najbolje može ocijeniti mjere koje treba donijeti u djetetovu interesu. U skladu s tom uvodnom izjavom, to znači da bi u prvome redu trebala biti nadležna država članica u kojoj dijete ima uobičajeno boravište, osim u određenim slučajevima mijenjanja djetetova boravišta ili u skladu sa sporazumom između nositelja roditeljske odgovornosti (presuda od 15. veljače 2017., *W i V*, C-499/15, EU:C:2017:118, t. 51. i navedena sudska praksa).
- 49 Članak 8. Uredbe br. 2201/2003 izražava taj cilj tako da u stvarima povezanima s roditeljskom odgovornošću opću nadležnost uspostavlja u korist sudova države članice u kojoj dijete ima svoje uobičajeno boravište (presuda od 15. veljače 2017., *W i V*, C-499/15, EU:C:2017:118, t. 52.).
- 50 Kao što je to, osim toga, Sud pojasnio u više navrata, radi određivanja uobičajenog boravišta djeteta, osim njegove fizičke prisutnosti u nekoj državi članici, i drugi elementi trebaju upućivati na to da prisutnost ni u kojem slučaju nije privremena ili povremena (presude od 2. travnja 2009., *A*, C-523/07, EU:C:2009:225, t. 38., od 22. prosinca 2010., *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, t. 49., od 9. listopada 2014., *C*, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, t. 51., od 15. veljače 2017., *W i V*, C-499/15, EU:C:2017:118, t. 60., od 8. lipnja 2017., *OL*, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, t. 43., i od 28. lipnja 2018., *HR*, C-512/17, EU:C:2018:513, t. 41.).
- 51 Važnost koju je zakonodavac Unije pridao geografskoj blizini radi određivanja suda nadležnog u stvarima povezanima s roditeljskom odgovornošću, također proizlazi iz članka 13. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003 koji nadležnost suda države članice temelji samo na prisutnosti djeteta, upravo u slučaju kada se njegovo boravište niti u jednoj državi članici nije moglo okvalificirati kao „uobičajeno” u smislu članka 8. stavka 1. te uredbe, a nadležnost se ne može utvrditi na temelju članka 12. iste uredbe.
- 52 Tako je Sud presudio da priznavanje uobičajenog boravišta djeteta u dotičnoj državi članici iziskuje barem da je dijete fizički prisutno u toj državi članici (presuda od 15. veljače 2017., *W i V*, C-499/15, EU:C:2017:118, t. 61.).
- 53 Iz razmatranja izloženih u točkama 45. do 52. ove presude proizlazi da je fizička prisutnost u državi članici u kojoj je dijete navodno integrirano uvjet koji nužno prethodi ocjeni je li ta prisutnost stabilna, te da se „uobičajeno boravište” u smislu Uredbe br. 2201/2003 ne može, dakle, odrediti u državi članici u kojoj dijete nikada nije bilo.
- 54 Ovo tumačenje podupire i mjesto koje članak 8. stavak 1. Uredbe br. 2201/2003 zauzima među pravilima o nadležnosti koja su tom uredbom predviđena u stvarima povezanima s roditeljskom odgovornošću.
- 55 Naime, s obzirom na uvodnu izjavu 12. Uredbe br. 2201/2003 te kao što to proizlazi iz točke 49. ove presude, člankom 8. te uredbe uspostavlja se opće pravilo o nadležnosti u stvarima povezanima s roditeljskom odgovornošću, tako da ta odredba zauzima središnje mjesto među pravilima o nadležnosti koja su navedenom uredbom uspostavljena u tim stvarima.
- 56 Tako je članak 8. Uredbe br. 2201/2003 dopunjen posebnim pravilima koja se primjenjuju, među ostalim, ako se ne mogu utvrditi ni uobičajeno boravište djeteta koje se nalazi u jednoj državi članici ni nadležnost na temelju njezina članka 12. (članak 13.), ako nijedan sud države članice nije nadležan

u skladu s njezinim člancima 8. do 13. (članak 14.), ili pak, iznimno i pod određenim uvjetima, ako nadležni sud prenese nadležnost sudu druge države članice za koji smatra da je primjereniji za rješavanje predmeta (članak 15.) (presuda od 15. veljače 2017., W i V, C-499/15, EU:C:2017:118, t. 56.).

- 57 Proizlazi da činjenica da spor pokrenut pred sudom države članice ne može ući u područje primjene članka 8. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003, ne predstavlja nužno prepreku tome da taj sud bude nadležan za odlučivanje o tom sporu po drugoj osnovi. Konkretno, čak i pod pretpostavkom da bi posljedica tumačenja izloženog u točkama 52. i 53. ove presude, prema kojem je fizička prisutnost djeteta u državi članici uvjet da se tamo odredi njegovo uobičajeno boravište, u situaciji, poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, bila to da na temelju odredaba te uredbe ne bi bilo moguće kao nadležan odrediti sud države članice, ostaje činjenica, kao što to Komisija primjećuje, da je svaka država članica i dalje slobodna, u skladu s člankom 14. navedene uredbe, utvrditi nadležnost svojih vlastitih sudova na temelju pravila nacionalnog prava otklanjajući kriterij blizine na kojem se zasnivaju odredbe navedene uredbe.
- 58 Osim toga, iz odredaba navedenih u točki 56. ove presude, a osobito iz članka 13. stavka 1. i članka 15. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003 proizlazi da je zakonodavac posebno predvidio postojanje situacija u kojima se ne može odrediti uobičajeno boravište djeteta odnosno prijenos nadležnosti na sud koji je primjereniji za rješavanje predmeta u vezi s djetetom, a koji nije nužno onaj iz članka 8. stavka 1. te uredbe niti onaj iz članka 9. do 14. navedene uredbe.
- 59 Posljedično, uobičajeno boravište djeteta u državi u kojoj ono nikada nije bilo prisutno ne može se utvrditi niti na temelju nepostojanja uobičajenog boravišta djeteta u smislu članka 8. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003, zbog fizičke neprisutnosti tog djeteta u državi članici Unije, niti na temelju postojanja sudova države članice koji su primjereniji za rješavanje predmeta tog djeteta, iako ono nikada nije boravilo u toj državi.
- 60 Nadalje, ovo tumačenje ne može biti dovedeno u pitanje okolnošću o kojoj je riječ u glavnom postupku - pod pretpostavkom da je se dokaže - prema kojoj je otac izvršavao prisilu nad majkom zbog čega je njihovo dijete rođeno i od svojeg rođenja boravi u Bangladešu.
- 61 Doduše, da nije bilo te prisile, dijete o kojemu je riječ u glavnom postupku možda je moglo biti rođeno u Ujedinjenoj Kraljevini, u skladu s navodnom namjerom svoje majke. Sud je već presudio da namjera osobe s roditeljskom odgovornošću da se s djetetom nastani u drugoj državi članici, koja se očituje u određenim konkretnim radnjama, kao što su kupnja ili najam stambenog prostora u državi članici domaćinu, može predstavljati indiciju o prijenosu uobičajenog boravišta (presuda od 22. prosinca 2010., Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, t. 50. i navedena sudska praksa).
- 62 Međutim, ako samo dijete nije fizički prisutno u dotičnoj državi članici, ne može se, radi tumačenja pojma „uobičajeno boravište” djeteta, ključan značaj pridati okolnostima kao što su namjera roditelja koji zapravo skrbi o djetetu ili čak eventualno uobičajenom boravištu jednog ili drugog roditelja u toj državi članici, i to na štetu objektivnih geografskih razloga, osim u slučaju nepoštovanja namjere zakonodavca Unije (vidjeti po analogiji presudu od 28. lipnja 2018., HR, C-512/17, EU:C:2018:513, t. 60.).
- 63 Naime, tumačenje prema kojem je fizička neprisutnost samog dotičnog djeteta u dotičnoj državi članici prepreka tomu da se u obzir uzmu razmatranja poput onih izloženih u prethodnoj točki ove presude, u skladu je s kriterijem blizine, kojemu u okviru Uredbe br. 2201/2003 Unijin zakonodavac daje prednost, upravo kako bi osigurao da se uzme u obzir najbolji interes djeteta (vidjeti po analogiji presudu od 8. lipnja 2017., OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, t. 67.).

- 64 Naposljetku, zaštita djetetova najboljeg interesa zajamčena u članku 24. Povelje Europske unije o temeljnim pravima i poštovanje njegovih temeljnih prava, kao što su ona utvrđena u člancima 4., 6. i 24. te povelje, ne nalažu tumačenje različito od onog koje je izloženo u točkama 52. i 53. ove presude.
- 65 Kao prvo, kako to proizlazi iz točke 48. ove presude, interes djeteta uzet je u obzir prilikom sastavljanja Uredbe br. 2201/2003, pri čemu se taj interes ostvaruje kriterijem blizine koji je u njoj prihvaćen.
- 66 Kao drugo, Uredbom br. 2201/2003 već je uveden mehanizam koji ovlašćuje države članice da zaštite interese djeteta čak i u slučaju sporova koji nisu obuhvaćeni člankom 8. stavkom 1. te uredbe. Konkretno, kao što je navedeno u točki 57. ove presude, ako nijedan sud države članice nije nadležan u skladu s člancima 8. do 13. te uredbe, njezin članak 14. određuje da države članice mogu na temelju svojeg nacionalnog prava supsidijarno dodijeliti nadležnost svojim sudovima.
- 67 U ovom slučaju iz spisa podnesenog Sudu proizlazi da takva supsidijarna nadležnost postoji u pravnom poretku Ujedinjene Kraljevine, i to u obliku „nadležnosti *parens patriae*” sudova te države članice, pri čemu se to pravilo o nadležnosti primjenjuje na britanske građane prema diskrecijskoj ocjeni nacionalnih sudova.
- 68 Iz ovih razmatranja proizlazi da najbolji djetetov interes ne zahtijeva tumačenje članka 8. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003 poput onoga koje predlažu majka, vlada Ujedinjene Kraljevine i češka vlada, čak i u okolnostima kao što su one koje obilježavaju situaciju o kojoj je riječ u glavnom postupku, jer takvo tumačenje prekoračuje granice pojma „uobičajeno boravište” predviđenog Uredbom br. 2201/2003 i uloge dodijeljene toj odredbi u okviru odredaba te uredbe kojima je uređena nadležnost u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću.
- 69 Proizlazi da se u predmetu poput onoga o kojemu je riječ u glavnom postupku, niti na temelju nezakonitog ponašanja jednog od roditelja prema drugom, zbog kojeg je njihovo dijete rođeno i od svojeg rođenja boravi u trećoj zemlji, niti na temelju povrede temeljnih prava majke ili tog djeteta, pod pretpostavkom da se te okolnosti dokažu, ne može zaključiti da bi navedeno dijete moglo u smislu članka 8. stavka 1. Uredbe br. 2201/2003 imati svoje uobičajeno boravište u državi članici u kojoj ono nikada nije bilo.
- 70 S obzirom na sve prethodno izneseno, članak 8. stavak 1. Uredbe br. 2201/2003 treba tumačiti na način da je dijete moralo biti fizički prisutno u državi članici kako bi se u smislu te odredbe moglo smatrati da ono ima svoje uobičajeno boravište u toj državi članici. U tom pogledu nemaju utjecaja okolnosti poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku, pod pretpostavkom da se dokažu, to jest, s jedne strane, prisila koju je otac izvršio nad majkom i zbog koje je majka rodila njihovo dijete u trećoj državi i tamo boravi s tim djetetom od njegova rođenja, te, s druge strane, povreda temeljnih prava majke ili djeteta.

Troškovi

- 71 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

Članak 8. stavak 1. Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1347/2000 treba tumačiti na način da je dijete moralo biti fizički prisutno u državi članici kako bi se u smislu te odredbe moglo smatrati da ono ima svoje uobičajeno boravište u toj državi članici. U tom pogledu

nemaju utjecaja okolnosti poput onih o kojima je riječ u glavnom postupku, pod pretpostavkom da se dokažu, to jest, s jedne strane, prisila koju je otac izvršio nad majkom i zbog koje je majka rodila njihovo dijete u trećoj državi i tamo boravi s tim djetetom od njegova rođenja, te, s druge strane, povreda temeljnih prava majke ili djeteta.

Potpisi

i — Zbog zahtjeva za anonimizaciju je ime navedeno u točki 25. zamijenjeno slovima.